

กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรม จากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในเรื่อง *ร้านน้ำชา*

บทละครพูด 3 องก์ ของเหลาเส่อ

Strategies for Translating

Chinese Cultural Terms into Thai:

Lao She's *Teahouse* a Play in Three Acts

วิไล ลิ้มถาวรานันต์ (Wilai Limthawaranun)¹

ดารณี มณีลาภ (Daranee Maneelap)²

Received: November 17, 2021

Revised: June 2, 2022

Accepted: July 11, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในบทละครพูด เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*茶馆*) ของเหลาเส่อ (老舍) โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์แปลเป็นฉบับภาษาไทย การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทละครพูดนี้ได้สะท้อนการใช้กลยุทธ์การแปลภาษาข้ามวัฒนธรรมที่มุ่งรักษาอัตลักษณ์ของภาษาต้นฉบับและการถ่ายทอดความหมายรวมถึงอรรถรสทางภาษา โดยใช้วิธีการแปลตามเป้าหมายประสงค์ ดังนี้ การใช้วิธีการทับศัพท์ในชื่อตัวละคร ส่วนชื่อสถานที่และชื่อสิ่งของมักใช้วิธีการทับศัพท์ควบคู่กับการเพิ่มคำอธิบายในวงเล็บ การสร้างสีสันภาษาแปล โดยการใช้อักษรโรมันภาษาต่างประเทศและคำศัพท์ที่ผู้อ่านคุ้นชิน

^{1,2} ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตลอดจนการใช้คำเรียกขานตามวัฒนธรรมของภาษาไทยเพื่อให้ผู้อ่านไม่รู้สึกแปลกแยก
กรณีที่ไม่ปรากฏคำศัพท์และสำนวนในวัฒนธรรมไทยมักใช้การแปลความหมายกว้างเป็น
ความหมายแคบ ซึ่งทำให้ความหมายเจาะจงและชัดเจน การใช้สำนวนโวหารภาษาไทย
ในการแปลเพื่อสื่อความหมายและรสภาษาที่งดงาม และการแปลความหมายตามรูปแบบ
ภาษาต้นฉบับ รวมถึงการใช้วิธีการอธิบายความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้งทำให้
ความหมายแจ่มชัดและเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การแปลภาษาไทย, คำศัพท์ทางวัฒนธรรม, กลวิธีการแปล

Abstract

The objective of this paper was to examine the strategies employed in translating Chinese cultural terms appearing in *Teahouse* a play in three acts (《茶馆》) by Lao She's (老舍). The Chinese manuscript and the Thai translated version by Princess Maha Chakri Sirindhorn were studied. Proper nouns of people and places, terms of address, food names, and idioms were analyzed. The results of the research showed that the transliteration strategy was often used to capture the nuances and meanings of the source language. It was found in translating specific names, such as people's names, while the names of places were translated using transliteration with additional information in the parenthesis. The strategy of borrowed terms and everyday words was also used for stylistic purposes. Substitutions with cultural words in the target language were applied in translating terms of addresses, as they sounded more familiar to readers. The strategy of literal translation was used in translating some simple comparisons, while translation with explanation or implicit to explicit was employed in translating complicated idiomatic terms. These strategies contributed to better understanding of the texts.

Keywords: Thai Translation, Translating Cultural Words, Translation Strategies

บทนำ

การแปลเป็นกระบวนการสื่อสารจากภาษาต้นทาง (source language) เป็นภาษาปลายทาง (target language) โดยถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งซึ่งอาศัยการตีวิเคราะห์ ดังที่จิระพรชัย บุญเกียรติ (2534 อ้างถึงใน ทิพา เทพอัครพงศ์, 2549) กล่าวว่า การแปลเป็นกระบวนการทางความคิดที่ผู้แปลจะต้องนำความจากภาษาต้นฉบับไปตีความและถ่ายทอดออกมาในอีกภาษาหนึ่งให้ได้ความหมายพร้อมทั้งรสและความรู้สึกใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับ ในขณะที่ผู้แปลซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านโดยรับข้อมูลและผลิตภาษาแปลนั้นย่อมประสบกับอุปสรรคบางประการที่เกี่ยวกับสิ่งที่ไม่รู้จักและไม่คุ้นชิน ซึ่งเป็นความแตกต่างด้านการใช้ภาษาและความหมายในวาทกรรม (sense) รวมถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมของภาษาต้นทางกับภาษาปลายทาง ตลอดจนปัจจัยแวดล้อมทางสังคมหรือยุคสมัยของผู้แปลกับผู้เขียนที่ทำให้ไม่สามารถจับคู่เทียบคำศัพท์ของภาษาต้นฉบับกับภาษาปลายทางได้ เหตุเพราะว่าคำศัพท์บางคำต้องอาศัยบริบททางภาษาและภูมิความรู้เดิมของผู้แปลในการกำหนดกลวิธีการแปลที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในงานประพันธ์ซึ่งเป็นรูปแบบของความนึกคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ฝังอยู่ในตัวภาษาของผู้คนในแต่ละสังคม ดังที่ Newmark (1988) กล่าวว่า คำศัพท์ทางวัฒนธรรมไม่ใช่คำภาษาถิ่นหากแต่เป็นคำที่มีความหมายผูกติดกับภาษาใดภาษาหนึ่งและไม่สามารถแปลตรงตัวได้ เนื่องจากคำศัพท์ทางวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งได้หล่อหลอมเอาวิถีชีวิต ค่านิยม ความนึกคิด ความเชื่อ และประเพณีต่าง ๆ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของสังคมนั้น ซึ่งคนนอกสังคมนั้นรวมถึงคนที่ไม่ได้อยู่ในยุคสมัยเดียวกันอาจจะไม่เข้าใจ การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากบทประพันธ์จึงไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างด้านไวยากรณ์เท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการทำความเข้าใจและการถ่ายทอดความหมายภายใต้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทาง รวมถึงภูมิความรู้เดิมของผู้แปล ในการสร้างมุมมองเกี่ยวกับสิ่งที่จะแปล และการตัดสินใจเลือกกลวิธีการแปลตามเป้าประสงค์ในการถ่ายทอดเป็นภาษาแปลด้วย

เหลาเส่อ (老舍) นามจริง ชูชิงซุน นักเขียนชั้นบรมครูเชื้อสายแมนจูที่มีชื่อเสียงในวาระฉกักรรณกรรณจันร่วัสมััยได้ร้งสรรรค์ผลงานประพันธ์ที่โดดเด่นหลายเรื่องด้วยอัตลักษณ์

ด้านการใช้ภาษาจีนถิ่นปักกิ่งและเนื้อหาที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคมปักกิ่ง บทละครพูดที่มักถูกกล่าวขานถึงเสมอ ได้แก่ เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*《茶馆》*) เป็นเรื่องเล่าผ่านตัวละครในบรรยากาศของร้านน้ำชาอยู่ไ่เมืองปักกิ่งช่วงปลายราชวงศ์ชิงจนถึงทศวรรษที่ 1940 สังคมจีนได้เปลี่ยนแปลงจากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาสิทธิราชย์เป็นสาธารณรัฐ หลังเหตุการณ์รัฐประหารอู่ฮั่นล้มเหลว บ้านเมืองระส่ำระสาย ข้าวยากหมากแพง ชาวบ้านยากแค้น เจ้าหน้าที่บ้านเมืองฉ้อราษฎร์บังหลวง กดขี่ข่มเหงประชาชน สังคมแตกแยก ขุนศึกแย่งชิงอำนาจกัน เรื่องราวได้ถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครมาหน้าหลายตาที่แวะเวียนเข้ามาใน “ร้านน้ำชาอยู่ไ่” ซึ่งเป็นสถานที่นัดหมายพบปะแะเวียนไ่ถามถกปัญหาเหตุบ้านการเมืองทั้งผู้ดีมีเงิน แก๊งอันธพาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชินแซหมอดู ชันที สายลับ แก๊งนั้เรียกร้องประชาธิปไตย นักพรต และนักเล่าเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และคุณธรรมดั้งเดิมของชาวปักกิ่งค่อย ๆ เหือดหายผันแปรไปกับยุคสมัย ท่ามกลางมรสุมสงครามต่อต้านทหารญี่ปุ่นและการแทรกแซงของอารยะธรรมตะวันตก การพลิกผันของเหตุการณ์บ้านเมืองและการเสื่อมสลายของวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวปักกิ่งที่แปรเปลี่ยนถูกร้อยเรียงเป็นคำพูดของตัวละครด้วยสำเนียงภาษาถิ่นปักกิ่งที่สะท้อนกลิ่นอายแห่งวัฒนธรรมในช่วงเปลี่ยนผ่านยุคสมัย เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*《茶馆》*) ของเหลาเส่อ (老舍) จึงเป็นเสมือนความทรงจำแห่งวัฒนธรรมจีนปักกิ่งยุคเก่าซึ่งดั้งเดิมเป็นแหล่งวัฒนธรรมผสมของชนหลายเผ่าพันธุ์ ได้แก่ ชีตาน หมิ่นเจิน และมองโกลที่เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งต่อมากองทัพแมนจูได้ตีฝาด่านเข้ามาครอบครองเมืองปักกิ่งจึงเกิดการผสมผสานของวัฒนธรรมหลายเผ่าพันธุ์ครั้งใหญ่ (Aixinjueluo, 2005, p. 1) เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*《茶馆》*) จึงนับเป็นวรรณกรรมทรงคุณค่าด้านการประพันธ์ ประวัติศาสตร์จีน และวัฒนธรรมถิ่นปักกิ่ง ซึ่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์แปลเป็นภาษาไทย การศึกษากลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยจาก เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*《茶馆》*) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบกลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย และประเด็นการถ่ายทอดความหมายและอรรถรสทางภาษาในกระบวนการแปล ซึ่งอาจเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาการแปลภาษาจีน-ภาษาไทย

ลักษณะของคำศัพท์ทางวัฒนธรรม

คำว่า วัฒนธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1103) มีความหมายว่า “สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา” วัฒนธรรมจึงมีความหมายที่ครอบคลุมภาพใหญ่ระดับประเทศ เช่น วัฒนธรรมของชนชาติและวัฒนธรรมเล็ก ๆ ของคนเฉพาะกลุ่มซึ่งอาจเป็นค่านามธรรมและรูปธรรม ดังที่ Baker (1992) ได้เรียก คำทางวัฒนธรรมว่า culture specific items หมายถึง สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อและขนบธรรมเนียมทางสังคม หรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ อาหาร สิ่งก่อสร้าง และวัตถุสิ่งของ หากแต่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมมีมิติทางความหมายที่แตกต่างจากคำศัพท์ทั่วไป ดังที่ Chang Jingyu (1995 cited in Wu, 2012) กล่าวว่า ความหมายของคำศัพท์ทางวัฒนธรรมประกอบด้วยข้อมูลทางวัฒนธรรมของชนชาติและมีความหมายเชิงนัย

ขอบข่ายของคำศัพท์ทางวัฒนธรรม นอกจากหมายถึง วิถีชีวิตและความเชื่อของผู้คนแล้ว ยังรวมถึงคำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา ดังที่ Nida (1964) ได้แบ่งประเภทคำว่า “วัฒนธรรม” ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา (ecology culture) วัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) วัฒนธรรมทางสังคม (social culture) วัฒนธรรมทางศาสนา (religious culture) และ วัฒนธรรมทางภาษา (linguistic culture) คำศัพท์ทางวัฒนธรรมในแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันไม่มากนักน้อยในการแปล ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งนั้น สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการแปล คือ ความแตกต่างของวัฒนธรรมในภาษาดั้งเดิมกับภาษาปลายทางซึ่งมีหลายลักษณะ ดังที่ Nida (1964, p. 160) ได้จำแนกประเภทความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ผู้แปลอาจจะพบเจอมี 3 ประเภท ดังนี้ กลุ่มที่มีภาษาคลายกันและมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน กลุ่มที่มีความแตกต่างทางภาษาแต่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน และกลุ่มที่มีทั้งภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างกัน

ความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันของภาษาและวัฒนธรรมซึ่งหมายถึง สิ่งที่ผู้แปลรู้จักหรือไม่รู้จักหรือไม่ปรากฏในภาษาปลายทางย่อมเป็นอุปสรรคต่อการแปล Wang Zhuoliang (1984 cited in Yi, 2020) ได้กล่าวว่า ผู้แปลต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจ วัฒนธรรมเป็นอย่างดี การแปลแม้จะเป็นเรื่องของภาษา แต่หากไม่เข้าใจวัฒนธรรมที่แฝงในตัวภาษาก็จะไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้และรสของภาษาได้ การแปลคำศัพท์ทาง

วัฒนธรรมจึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด ตีความ เทียบเคียง เปลี่ยนแปลง และถ่ายทอด ภาษาภายใต้วัฒนธรรมภาษาต้นฉบับกับวัฒนธรรมภาษาปลายทาง กระบวนการทำ “ความเข้าใจ” และ “การถ่ายทอดความหมาย” เป็นภาษาแปล ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์ ความหมาย รูปแบบการใช้ภาษา ตลอดจนอรรถรสของภาษาต้นฉบับ เพื่อให้เข้าใจ อย่างแท้จริง อันจะสามารถกำหนดกลวิธีการแปลโดยอาศัยมุมมองและเทคนิคใน การรังสรรค์ผลงานแปล

ทฤษฎีการแปลและกลวิธีการแปล

Newmark (1988) ได้แบ่งประเภทการแปลออกเป็น 2 ประเภท คือ การแปล แบบเน้นการรักษาภาษาต้นฉบับ (source language - SL emphasis) และการแปล แบบเน้นความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาเป้าหมาย (target language - TL emphasis) เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการแปลดังกล่าวจึงเป็นตัวกำหนดมุมมองและวัตถุประสงค์ ของกระบวนการแปลที่ผู้แปลเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกกลวิธีการแปลเพื่อถ่ายทอด ความหมายตามเป้าประสงค์ได้อย่างเหมาะสม

Nida (1969 อ้างถึงใน วรรณา แสงอร่ามเรือง, 2542) ได้เสนอหลักการแปล โดยยึดแนวทางต้นฉบับและเทียบความหมายที่เท่าเทียมกับต้นฉบับหรือคงสภาพของ ความหมายเดิม (functional equivalence or dynamic equivalence) โดยเริ่ม จากการวิเคราะห์ความหมายต้นฉบับตามแนวคิดไวยากรณ์ปริวรรต (transformational grammar) ของ Chomsky ในการวิเคราะห์โครงสร้างผิวและโครงสร้างลึกเพื่อวิเคราะห์ ความหมายอ้างอิงและความหมายแฝงและถ่ายโอนเป็นภาษาปลายทาง โดยการเขียน เป็นรูปแบบภาษาของผู้รับสารซึ่งมุ่งถ่ายทอดความหมายเป็นลำดับแรกและถ่ายทอด ลีลาการเขียนเป็นลำดับสอง

Larson (1998 อ้างถึงใน อัญชลี สิงห์น้อย, 2553) ได้แบ่งการแปลออกเป็น 2 ประเภท คือ การแปลแบบตรงตัวและการแปลแบบอิสระ จากแนวทางการพัฒนา ของทฤษฎีการแปลทำให้เกิดมุมมองการแปลตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ แนวการแปล ที่ยึดภาษาต้นฉบับและแนวการแปลที่ยึดภาษาแปล แนวการแปลที่ยึดภาษาต้นฉบับ มีวิธีการ ดังนี้ 1) การแปลคำต่อคำ (word for word translation) 2) การแปล ตามอักษร (literal translation) 3) การแปลตรงตัว (faithful translation) ซึ่งเป็น

การแปลโดยรักษาความหมายของบริบทไว้ด้วยเงื่อนไขของโครงสร้างไวยากรณ์
ในภาษาแปล และ 4) การแปลครบความ (semantic translation) เป็นการแปลที่เน้น
ภาษาแปลที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น ส่วนการแปลที่ยึดภาษาฉบับแปลเป็นหลักมีวิธีการ
ดังนี้ 1) การแปลดัดแปลง (adaptation) เป็นการเขียนขึ้นใหม่ 2) การแปลแบบเสรี
(free translation) เป็นการแปลโดยอิสระที่ไม่ยึดลักษณะใดของต้นฉบับ 3) การแปล
สำนวน (idiomatic translation) ผลิตคำใหม่ที่ไม่ปรากฏในภาษาฉบับแปล และ
4) การแปลสื่อความ (communication translation) เป็นการถ่ายทอดความหมาย
เพื่อความเข้าใจและเป็นที่ยอมรับ

สุพรรณิ ปันมณี (2549) ได้เสนอแนวการแปลระดับคำและวลี โดยแบ่งเป็น
การแปลสิ่งที่รู้จักหรือมีคำที่อ้างอิงถึงได้ในภาษาฉบับแปล และการแปลสิ่งที่ไม่รู้จักหรือ
ไม่มีคำที่อ้างอิงถึงได้ในภาษาฉบับแปล วิธีการแปลสิ่งที่รู้จักหรือมีคำที่อ้างอิงถึงได้ใน
ภาษาฉบับแปลมี 5 วิธี ได้แก่ 1) การเทียบเคียงความหมายต่อความหมาย 2) การใช้
คำอธิบาย 3) การใช้คำที่สัมพันธ์กัน 4) การใช้คำจำแนกประเภทโดยกว้างและเฉพาะ
เจาะจง และ 5) การใช้ความหมายรองและความหมายเชิงเปรียบเทียบ ส่วนการแปลสิ่งที่
ไม่รู้จักหรือไม่มีคำที่อ้างอิงถึงได้ในภาษาฉบับแปลมี 3 วิธี ได้แก่ 1) การใช้คำจำแนก
ประเภทกว้าง ๆ และใช้คำอธิบายเพิ่ม 2) การใช้คำยืม และ 3) การแทนที่ด้วยสิ่งที่
ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล ซึ่งในส่วนการแปลสิ่งที่ไม่รู้จักนี้ มีความคล้ายคลึง
กับข้อเสนอของ Barnwell (1980) ดังนี้ 1) การใช้ข้อความอธิบาย 2) การทับศัพท์
และ 3) การใช้คำซึ่งเป็นที่รู้จักดีในวัฒนธรรมของผู้รับสารและการแก้ปัญหาการปรับ
คำสำนวนการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยมี 5 แนวทาง คือ 1) การเติมคำอธิบาย
2) การใช้วลีและประโยคแทนคำศัพท์ที่อ้างอิงถึงสิ่งที่ไม่อยู่ในภาษาฉบับแปล 3) การใช้
อ้างอิงหรือความหมายกว้างแทนคำที่อ้างอิงถึงสิ่งที่เฉพาะกว่า 4) การเติมคำเชื่อม
ระหว่างกลุ่มความคิดต่าง ๆ และ 5) การตัดคำหรือสำนวน

จากแนวคิดและกลวิธีการแปลข้างต้นสามารถสรุปเพื่อใช้เป็นเกณฑ์วิเคราะห์
กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมได้ทั้งหมด 12 วิธี ดังนี้ 1) การทับศัพท์
(transliteration) 2) การแปลตรงตัว (lexical) 3) การเทียบเคียง (equation)
4) การใช้คำที่สัมพันธ์กัน 5) การเติมคำ (addition) 6) การตัดคำ (omission)
7) การแปลความหมายกว้างเป็นความหมายแคบ (generic to specific) 8) การแปล

ความหมายแคบเป็นความหมายกว้าง (specific to generic) 9) การแทนที่ด้วยสิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล (cultural substitute) 10) การใช้คำอธิบาย (explanation) 11) การแปลความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้ง (implicit to explicit) และ 12) การใช้คำยืม (loanword)

หลักการเลือกกลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรม

การศึกษากลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทความนี้ได้เลือกสรรคู่เทียบคำศัพท์ทางวัฒนธรรมภาษาจีนจากเรื่อง *Teahouse* (《茶馆》) ของ เหลาเส่อ (老舍) กับคำแปลภาษาไทยจากพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องก์ ในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นข้อมูลที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ชื่อตัวละคร คำเรียกขานบุคคล คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ สิ่งของ สถานที่ และคำสำนวนโวหาร โดยจำแนกข้อมูลตามเป้าประสงค์ของการแปลและกลวิธีการแปลคำศัพท์แต่ละประเภท ดังนี้

1. การแปลที่มุ่งเน้นรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของคำนามเฉพาะ

คำนามเฉพาะ (proper noun) ชื่อตัวละครและคำเรียกขานเป็นคำที่สะท้อนอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับและบ่งบอกถึงสัญชาติด้วย ในบทแปลใช้การทับศัพท์เพื่อรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับ ดังนี้

1.1 การทับศัพท์ชื่อตัวละคร

การใช้การทับศัพท์คำบอกชื่อตัวละครจีนตามรูปแบบ “แซ่-ชื่อ” ตัวอย่าง

王利发 (Wáng Lìfā) หวังลี่ฟา

秦仲义 (Qín Zhòngyì) ฉินจ้งอี้

丁宝 (Dīng Bǎo) ดิงเป่า

吴祥子 (Wú Xiángzi) อู๋เซียงจื่อ

1.2 การทับศัพท์คำเรียกขานรูปคำเติม 小 ~ (xiǎo)

คำเรียกขานรูปคำเติม 小 ~ (xiǎo) ใช้หน้าหน้าแซ่หรือชื่อของผู้ที่อายุน้อยใช้เรียกบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่คนในครอบครัวแสดงถึงความเอ็นดู (Hu, 2004, p. 77) ในที่นี้เป็นการทับศัพท์คำเรียกขานทั้งคำเพื่อรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับ ตัวอย่าง

小刘麻子 (Xiǎo Liú Mázi) เสี่ยวหลิวหม่าจื่อ

小唐铁嘴 (Xiǎo Táng Tiězuǐ) เสี่ยวถ้งเถี่ยวจู่ย

1.3 การทับศัพท์สำนวน 陶朱之富 (Táozhū zhī fù) เถาจูกง

สำนวน 陶朱之富 (Táozhū zhī fù) หมายถึง พ่อค้าที่ร่ำรวย (Meiri Toutiao, 2019) คำว่า “เถาจู” (陶朱 Táozhū) หมายถึง เถาจูกง (陶朱公 Táozhūgōng) เป็นชื่อของพ่อค้าที่ร่ำรวยในสมัยโบราณ ต่อมาใช้เป็นชื่อเทพแห่งความร่ำรวย (Qianpian Guoxue, 2021; The Commercial Editorial Board, 1988, p. 1787)

2. การแปลที่มุ่งขยายความเกี่ยวกับคำนามเฉพาะ

คำนามเฉพาะชื่อองค์กรและชื่อสถานที่ นอกจากจะเป็นคำที่บอกอัตลักษณ์ด้านเสียงแล้ว มักจะมีที่มาและความหมาย ในบทแปลได้ใช้วิธีการแปลที่มุ่งขยายความเพื่อสร้างความเข้าใจ ดังนี้

2.1 การแปลตรงตัวและการทับศัพท์ในวงเล็บ

คำว่า 八路军 (Bālùjūn) กองทัพที่ 8 (ปาหลู่จวิน)

คำว่า 八路军 (Bālùjūn) เป็นชื่อกองทัพทางสายที่ 8 (เสี่ยวซัย เอี้ยมวรเมธ, 2553, หน้า 13) ในที่นี้ คำว่า กองทัพที่ 8 (ปาหลู่จวิน) เป็นการแปลตรงตัวควบคู่กับการทับศัพท์เสียงอ่านภาษาจีนกลางในวงเล็บ เพื่อความเข้าใจและรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับ

2.2 การทับศัพท์และการเพิ่มคำอธิบายในวงเล็บ

คำว่า 天桥 (Tiānqiáo) เทียนเฉียว (เขตคนจน)

คำว่า 天桥 (Tiānqiáo) แปลเป็น เทียนเฉียว (เขตคนจน) ในที่นี้ ใช้การทับศัพท์ชื่อสถานที่ควบคู่กับการเพิ่มคำอธิบายในวงเล็บซึ่งเป็นการรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของชื่อสถานที่และขยายความบอกสภาพลักษณะเพื่อให้ผู้อ่านรับทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานที่ดังกล่าว

2.3 การทับศัพท์และการเพิ่มคำ

คำว่า 三皇道 (Sānhuángdào) สมาคมลับขานหวงเต้า

คำว่า 三皇道 (Sānhuángdào) เป็นคำเรียกแก๊งจารชน นักเลงอันธพาล

พวกขว้างจัด ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ทำงานภายใต้การสนับสนุนของพรรคก๊กมินตั๋ง (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 137) ในที่นี้ คำว่า “สมาคมลับซานหวงเต้า” เป็นการทับศัพท์คำว่า ซานหวงเต้า ควบคู่กับการเพิ่มคำว่า สมาคมลับ ซึ่งเป็นองค์กลับทางการเมือง

3. การแปลที่มุ่งขยายความเกี่ยวกับรูปลักษณะและสถานะของคำเรียกขาน

คำเรียกขานตัวละครที่บอกรูปลักษณะและรายละเอียดอื่นร่วมด้วย ในบทแปลได้ใช้กลวิธีการแปลดังนี้

3.1 การเทียบเคียงและการทับศัพท์

คำเรียกขานในภาษาจีนมักใช้คำบอก “แซ่” ร่วมกับการคำบอกตำแหน่งหน้าที่การงานรูปลักษณะหรือสถานะทางสังคม ในการแปลมักใช้การเทียบเคียงคำศัพท์ควบคู่กับการทับศัพท์คำบอก “แซ่” ซึ่งคล้ายคลึงกับการเรียกขานของคนไทยที่นิยมเรียกชื่อและระบุรายละเอียดของบุคคล ตัวอย่าง

庞太監 (Páng tàijiān) แปลว่า ขันทีผาง

王掌柜 (Wáng zhǎngguī) แปลว่า เจ้าแก้วหวัง

林大哥 (Lín dàgē) แปลว่า พี่ชายใหญ่หลิน

康婆婆 (Kāng pópo) แปลว่า คุณย่าคัง

3.2 การทับศัพท์และการเพิ่มคำตามวัฒนธรรมของภาษาแปลในวงเล็บ

คำว่า 唐天师 (Táng tiānshī) แปลว่า ถังเทียนซือ (เทพอาจารย์ถัง)

คำว่า 唐天师 (Táng tiānshī) เป็นการเรียกขานเพื่อยกย่อง ประกอบด้วย คำว่า 天师 (tiānshī) หมายถึง ค่ายกย่องปรมาจารย์แห่งลัทธิเต๋า (Cihai editorial committee, 1979, p. 1224) ในที่นี้ใช้การทับศัพท์ค่ายกย่อง คำว่า ถังเทียนซือ และการเพิ่มคำบอกสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทย คำว่า “เทพอาจารย์” ในวงเล็บ เป็นการขยายความด้วยคำที่ผู้อ่านคุ้นชิน

4. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายเชิงอารมณ์ในคำเรียกขาน

คำเรียกขานตัวละครบางคำสามารถบอกความหมายเชิงอารมณ์ ในบทแปลได้ใช้วิธีการแปลดังนี้

4.1 การแปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมปลายทางที่บอก ความรักใคร่เอ็นดู

คำเรียกขานในภาษาจีนสามารถบอกวิถีชีวิตโดยการเติมคำ “小 (xiǎo)” และ “老 (lǎo)” หน้าคำบอก “แซ่” คำว่า “小 (xiǎo) ~” ใช้เรียกผู้ที่อายุน้อยที่สนิทสนมกัน ส่วนคำว่า “老 (lǎo) ~” ใช้เรียกผู้สูงอายุกว่าที่สนิทสนมเพื่อบอกถึงความเคารพ (Hu, 2004, p. 17) คำเรียกขานภาษาจีนดังกล่าว สามารถบ่งบอกความหมายเชิงอารมณ์ เช่น เคารพ รักใคร่ และเอ็นดู การแปลคำเรียกขานโดยแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย (cultural substitude) มีดังนี้

คำว่า “小王” (Xiǎo Wáng) แปลว่า พ่อหวัง

คำว่า “小王” (Xiǎo Wáng) เป็นคำเรียกผู้อาวุโสน้อย ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า พ่อ ~ ซึ่งเป็นคำที่ผู้ใหญ่เรียกผู้ชายที่มีอายุน้อยกว่าด้วยความสนิทสนมหรือเอ็นดู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 824) ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 秦仲义: 小王, 这儿的房租是不是得往上提那么一提呢?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 135)

ฉบับแปล ฉินจิงอี้: พ่อหวัง ถึงเวลาแล้วที่ฉันจะต้องขึ้นค่าเช่าที่ของร้านนี้ (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 29)

คำว่า “老大” (lǎodà) แปลว่า เจ้าใหญ่

คำว่า “老大” (lǎodà) ใช้เรียกขานลูกคนโต (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 818) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานในวัฒนธรรมไทย คำว่า เจ้าใหญ่ ซึ่งเป็นคำที่ผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้ที่มีอายุน้อยอย่างสุภาพด้วยความเอ็นดู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 824) ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 老大, 你怎么老在背后褒贬老人呢?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 164)

ฉบับแปล หวังลี่ฟา: เจ้าใหญ่ ทำไมแกชอบว่าคนแก่ลับหลัง

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 77)

คำว่า“老大” (lǎodà) แปลว่า พ่อใหญ่ต้าชวน

คำว่า “老大” (lǎodà) หมายถึง คนที่เรียงลำดับเป็นคนโต ซึ่งคนไทยมักเรียกว่า พี่ใหญ่ เจ้าใหญ่ (เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 632) ในที่นี้แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า พ่อ ซึ่งเป็นคำที่ผู้ใหญ่เรียกผู้ชายที่มีอายุน้อยกว่าด้วยความสนิทสนม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 824) ในที่นี้ แปลว่า พ่อใหญ่ ควบคู่การเพิ่มคำบอกชื่อ “ต้าชวน” เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเรียกขานในภาษาไทย ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 康顺子: 叫你们吃亏! 老大, 你也好好想想!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 163)

ฉบับแปล คังซุนจื่อ: ไม่อยากให้พวกคุณเดือดร้อน และพ่อใหญ่ต้าชวนก็ช่วยคิดด้วย

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 77)

คำว่า “老头儿” (lǎotou) แปลว่า ตาเฒ่า

คำว่า “老头儿” (lǎotou) เป็นคำเรียกชายชราบอกถึงความสนิทสนม (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 821) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานคนชราตามวัฒนธรรมไทยคำว่า ตาเฒ่า ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 小刘麻子: 老头儿, 你都甬管, ...。

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 165)

ฉบับแปล เสี่ยวหลิวหม่าจื่อ: ตาเฒ่าเอ๋ย ไม่ต้องกังวลอะไรเลย ...

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 80)

คำว่า “老爷子” (lǎo yézi) แปลว่า ได้เท้า

คำว่า “老爷” (lǎoyé) หมายถึง คำเรียกเจ้านายในยุคเก่า (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 821) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า ได้เท้า หมายถึง คำสรรพนามที่ใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วยความเคารพ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 519) ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 刘麻子: 喝, 我的老爷子! 您吉祥!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 137)

ฉบับแปล หลิวหม่าจื่อ: โอ้ ไต่เท้าของกระผม ขอให้ท่านเจริญสุข
สวัสดิมงคลนะขอรับ

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 33)

คำว่า “哥儿们” (gēr'men) แปลว่า พี่ ๆ

คำว่า “哥儿们” (gēr'men) เป็นคำเรียกเพื่อนผู้ชายที่อายุรุ่นเดียวกัน
น้ำเสียงเป็นกันเองมีความหมายเชิงให้เกียรติยกย่อง (Institute of Linguistics, CASS,
2007, p. 458) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า พี่ ๆ ซึ่งใช้
เรียกได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 哥儿们, 都是街面上的朋友, 有话好说。

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 130)

ฉบับแปล หวังลีฟา: พี่ ๆ ครับ เราต่างก็เป็นเพื่อนในถนนย่านเดียวกัน
ทั้งนั้น พูดกันดี ๆ ก็ได้

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 22)

คำว่า “大嫂” (dàsǎo) แปลว่า พี่สะใภ้

คำว่า “大嫂” (dàsǎo) เป็นคำเรียกขานหญิงสาวที่ไม่ใช่คนในครอบครัว
(Hu, 2004, p. 87) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า
พี่สะใภ้ ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 这位大嫂, 有话好好说!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 154)

ฉบับแปล หวังลีฟา: พี่สะใภ้ท่านนี้ครับ มีอะไรพูดกันดี ๆ ซิครับ

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 61)

คำว่า “姑娘” (gū'niang) แปลว่า สาวน้อย

คำว่า “姑娘” (gū’niang) เป็นคำเรียกขานลูกสาว ลูกสะใภ้หรือผู้หญิงสาวทั่วไปแทนการเรียกชื่อและใช้แทนคำสรรพนามบุรุษที่สอง (Hu, 2004, pp. 83-84) ในที่นี้ แพลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า สาวน้อย ซึ่งเป็นการใช้ภาษาที่ตรงกัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王大川: 姑娘, 你看看, 这么个破茶馆, 能用女招待吗?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 163)

ฉบับแปล หวังต้าชวน: สาวน้อย เธอดูซิว่า ร้านน้ำชาโหมม ๆ แบบนี้จะรับสาวเสิร์ฟมาทำงานอีกได้อย่างไร

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 77)

4.2 การแปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมปลายทางที่สะท้อนน้ำเสียงเชิงบริภาษ

คำว่า “娘们儿” (niángmenr) แปลว่า อีนังนี่

คำว่า “娘们儿” (niángmenr) เป็นคำพหูสวาทใช้กับผู้หญิง (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 785) ในที่นี้ แพลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า อี ใช้ประกอบหน้าคำบางคำ เพื่อเน้นน้ำเสียงเชิงบริภาษ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1417) โดยแปลเป็น คำว่า อีนังนี่ ซึ่งมีน้ำเสียงเท่าเทียมกัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 刘麻子: 你这个娘们儿, 无缘无故地跟我捣什么乱呢?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 154)

ฉบับแปล หลิวหม่าจื่อ: อีนังนี่ อยู่ดี ๆ มาอาละวาดใส่กูทำไมวะ

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 60)

คำว่า “小子” (xiǎozǐ) แปลว่า เจ้าเด็กน้อย

คำว่า “小子” (xiǎozǐ) เป็นคำเรียกเด็กผู้ชาย มีความหมายเชิงเหยียดหยาม (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 1222) ในที่นี้ แพลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า เจ้าเด็กน้อย ซึ่งเป็นคำเรียกดูหมิ่นดูแคลน มีน้ำเสียงเท่าเทียมกับต้นฉบับ ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 秦仲义: 你这个小子, 比你爸爸还滑!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 135)

ฉบับแปล ฉินจงอี้: แกเจ้าเด็กน้อยลื่นไหลยิ่งกว่าพ่อแกเสียอีก

(เลาเส่อ, 2558, หน้า 29)

5. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายเฉพาะเจาะจงในคำบอกชื่ออาหาร

ค่านามเฉพาะชื่ออาหารมีความแตกต่างจากชื่อบุคคลที่สามารถจดจำแนกหมวดหมู่และมีคำจากกลุ่มบอกความหมายกว้างและคำลูกกลุ่มบอกความหมายแคบกรณีที่ปรากฏคำศัพท์ในภาษาปลายทาง มักใช้วิธีการแปลความหมายกว้างเป็นความหมายแคบ (generic to specific words) เพื่อบอกความหมายเฉพาะเจาะจงตัวอย่าง

คำว่า 烂肉面 (làn ròu miàn) แปลว่า บะหมี่หมูสับ

คำว่า 烂肉面 (làn ròu miàn) หมายถึง ชื่ออาหารประเภทบะหมี่ที่มีส่วนประกอบของเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อพะ เนื้อหมู และเนื้อวัว เป็นต้น (Huaren Baike Editorial Board, 1998) มีความหมายกว้าง ๆ ไม่เจาะจง ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำศัพท์ความหมายแคบและเจาะจง คำว่า “บะหมี่หมูสับ” เพื่อความชัดเจน

คำว่า 杂合面饼子 (zá hé miàn bǐng zi) แปลว่า วอวอโถว

คำว่า 饼子 (bǐng zi) หมายถึง คำที่ใช้เรียกของกินเล่นที่ทำจากแป้งธัญพืช (杂合面 zá hé miàn) หรือแป้งสาลี ลักษณะกลมแบน ใช้อบหรือทอด (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 98) และหมายถึง ขนมเปี๊ยะ (เลียวซัย เอี่ยมวรมธ, 2553, หน้า 74) ซึ่งมีความหมายกว้างและทั่วไป ส่วนคำว่า “วอวอโถว” เป็นอาหารประเภทหนึ่งทำจากแป้งข้าวโพดหรือแป้งเกาเหเลียง มีลักษณะทรงกรวยครอบ สมัยโบราณเป็นของกินเล่นของคนจน (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 1433) ปัจจุบันเป็นของกินเล่นพื้นเมืองยอดนิยมของชาวปักกิ่ง (Ye, Wu, Wang, Li, Qin, & Chen, 1992, p. 420) ในที่นี้เจาะจงแปลด้วยคำว่า “วอวอโถว” ซึ่งเป็นของกินเล่นต่างชนิดกันแต่เป็นคำทับศัพท์ที่มีอัตลักษณ์ด้านเสียงแทนการแปลตรงตัวที่บอกความหมายกว้าง

6. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายและความหลากหลายทางวัฒนธรรมในคำศัพท์

คำศัพท์เกี่ยวกับชื่อสัตว์และสิ่งของในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมักไม่ปรากฏในสังคมปลายทาง ในบทแปลใช้วิธีการแปลที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในคำศัพท์ ดังนี้

6.1 การแปลโดยใช้คำยืม (Loanword)

คำยืม หมายถึง คำที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศ (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 1399) อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2540) นิยามความหมายของคำยืมไว้ว่า “เป็นการรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้ มีทุกอย่างตั้งแต่เสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก” คำยืมจึงเป็นคำที่สะท้อนอัตลักษณ์ด้านเสียงที่บอกสัญชาติ การใช้คำยืมสามารถทำให้บทแปลสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในคำศัพท์ ตัวอย่าง

คำว่า 小鼓 (xiǎogǔ) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 171) แปลว่า กลองป๋องแป๋ง (เหลาเสื่อ, 2558, หน้า 89)

คำว่า 小鼓 (xiǎogǔ) หมายถึง กลองขนาดเล็กใช้ตีร่วมกับการตีฆ้องในระบำพื้นเมือง (Cihai editorial committee, 1979, p. 1109) ในที่นี้ ใช้คำยืมภาษาจีน คำว่า กลองป๋องแป๋ง ซึ่งเป็นคำที่เลียนจังหวะเสียงกลองป๋องแป๋ง มีชื่อภาษาจีนว่า “ปอล้างกู่” (波浪鼓, 撥浪鼓 bōliàngǔ) เป็นกลองขนาดเล็กที่เป็นของเด็กเล่นและเป็นกลองที่พ่อค้าเร่ย้อมผ้ามักใช้ตี (เมสินีย์ ช่อมผล, 2561) การแปลโดยใช้คำว่า กลองป๋องแป๋ง ซึ่งเป็นคำยืมที่คนไทยรู้จักทำให้บทแปลมีสีสันด้านเสียงด้วย

คำว่า 水烟袋 (shuǐyāndài) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 137) แปลว่า มอระกู่ (เหลาเสื่อ, 2558, หน้า 32)

คำว่า 水烟袋 หมายถึง กล้องสูบยา มอระกู่ (เจียรชัย เอย์มารเมธ, 2553, หน้า 1027) ในที่นี้ แปลโดยใช้คำยืมภาษาอาหรับ คำว่า มอระกู่ ซึ่งมีอัตลักษณ์ด้านเสียงและบอกสัญชาติ ทำให้บทแปลสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในคำศัพท์

คำว่า 玛瑙 (mánǎo) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 132) แปลว่า โมรา (เหลาเสือ, 2558, หน้า 25)

คำว่า 玛瑙 (mánǎo) หมายถึง โมรา (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 709) เป็นคำที่มาจากภาษาต่างประเทศปรากฏในพระไตรปิฎกภาษาจีน (Economic and Commercial Office of the Chinese Consulate General in Mandalay, 2005) ในที่นี้ แปลโดยใช้คำยืมจากภาษาต่างประเทศ คำว่า โมรา

6.2 การแปลตรงตัวและการทับศัพท์

คำว่า 八卦仙衣 (bāguà xiānyī) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 167) แปลว่า ชุดเซียนลายปาก้วย (โป้ยก้วย) (เหลาเสือ, 2558, หน้า 83)

คำว่า 八卦 (bāguà) หมายถึง ลายยันต์แปดทิศหรือแผนภูมิ 8 (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 13) คำว่า “ชุดเซียนลายปาก้วย” เป็นการแปลแบบผสมผสาน โดยการแปลตรงตัว คำว่า “ชุดเซียน” กับควบคู่กับการทับศัพท์คำสำเนียงภาษาจีนกลาง “ปาก้วย” และการเพิ่มคำสำเนียงภาษาถิ่นจิ้นตอนใต้ คำว่า “โป้ยก้วย” ในวงเล็บ เป็นการแปลที่มุ่งรักษาลักษณะด้านเสียงของภาษาต้นฉบับและการเพิ่มคำอ่านตามสำเนียงภาษาถิ่นจิ้นตอนใต้ที่ผู้อ่านคุ้นชิน

6.3 การเพิ่มคำและการทับศัพท์

画眉 (huàméi) แปลว่า นกฮัวเหมย, 凤 (fèng) แปลว่า นกเฟิ่ง

景泰蓝 (jǐngtáilán) แปลว่า เครื่องลงยาจิ้งไท่หลาน

คำศัพท์ข้างต้นเป็นชื่อสัตว์และสิ่งของที่ไม่ปรากฏในสังคมไทย ในที่นี้ แปลโดยการเพิ่มคำจากกลุ่ม (superordinate) เพื่อจำแนกหมวดของสัตว์หรือสิ่งของ คือ คำว่า นก ~, เครื่อง ~ ควบคู่กับการทับศัพท์ชื่อเฉพาะ ทำให้ความหมายชัดเจน และได้รักษาด้านเสียงของภาษาต้นฉบับด้วย

6.4 การแปลตรงตัว

龙袍 (lóngpáo) แปลว่า เสื้อคลุมมังกร

灰色大衫 (huī sè dà shān) แปลว่า เสื้อยาวสีเทา

เนื่องจากไม่ปรากฏสิ่งของดังกล่าวในสังคมไทย การใช้การแปลตรงตัวอักษรที่สื่อความหมายตรง ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้จากรูปคำได้

6.5 การแปลความหมายแคบเป็นความหมายกว้าง (specific to generic)

คำว่า 绸子夹袍 (chóuzi jiǎpáo) ชุดผ้าไหมยาว

คำว่า 袍 (páo) หมายถึง เสื้อคลุมยาวแบบจีน (เจียร์ซัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 807) ส่วนคำว่า 夹袍 (jiǎpáo) หมายถึง ชุดสองชั้นไม่บุเฝ้าย (Handian, 2004) ซึ่งเป็นชุดยาวชนิดหนึ่งและไม่ปรากฏมีในสังคมไทย การแปลด้วยคำว่า “ชุดผ้าไหมยาว” เป็นการบอกความหมายกว้างที่เน้นภาษากระทัดรัดเข้าใจง่าย

6.6 การทับศัพท์และการเพิ่มคำที่สัมพันธ์กันในวงเล็บ

คำว่า 紫微星 (zǐwēixīng) แปลว่า ดาวจื่อเว่ย (ดาวจักรพรรดิ)

คำว่า 紫微星 (zǐwēixīng) เป็นชื่อดาวจื่อเว่ย (Cihai editorial committee, 1979, p. 1314) หรือเรียกว่า ดาวจักรพรรดิ (帝星 dìxīng) (Cihai editorial committee, 1979, p. 353)

คำแปล ดาวจื่อเว่ย (ดาวจักรพรรดิ) เป็นการทับศัพท์ชื่อดวงดาวคำว่า ดาวจื่อเว่ย ควบคู่กับการเพิ่มชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่ง คำว่า ดาวจักรพรรดิ ในวงเล็บซึ่งเป็นคำที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นการแปลที่มุ่งรักษาลักษณะด้านเสียงของภาษาต้นฉบับควบคู่กับการสื่อความหมาย

6.7 การทับศัพท์ควบคู่กับการเทียบเคียงความหมาย

คำว่า 花花世界 (huāhuā shìjiè) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 169) แปลว่า ฮัวฮัวชื่อเจี้ย หลากสีสัน คือ โลกียโลก (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 85)

คำว่า 花花世界 (huāhuā shìjiè) หมายถึง โลกคาโลกีย (เจียร์ซัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 437) ในที่นี้ แปลว่า “ฮัวฮัวชื่อเจี้ย หลากสีสัน คือ โลกียโลก” เป็นการแปลโดยการทับศัพท์ทั้งวลี คำว่า ฮัวฮัวชื่อเจี้ย ควบคู่กับการเทียบเคียงความหมาย คำว่า โลกียโลก และคำอธิบาย เป็นการแปลที่มุ่งรักษาลักษณะด้านเสียงของภาษาต้นฉบับและการสื่อความหมาย

7. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายตามรูปแบบการใช้ภาษาต้นฉบับ

กรณีที่ไม่ปรากฏคำสำนวนในภาษาปลายทาง หากแต่เป็นคำที่สามารถเข้าใจความหมายได้จากรูปคำและเกิดมโนภาพตาม การแปลโดยยึดรูปแบบภาษาต้นฉบับในการถ่ายทอดความหมายแฝง มีวิธีการดังนี้

7.1 การแปลขยายความควบคู่กับการแปลตรงตัว

การแปลที่ยึดรูปแบบภาษาต้นฉบับ โดยการแปลขยายความควบคู่กับการแปลตรงตัว ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 崔久峰:现在, 我可看透了, 中国非亡不可!

王利发: 那也得死马当活马治呀!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 159)

ฉบับแปล ชูจิวเฟิง: ...ประเทศชาติจีนต้องสิ้นชาติแน่ ๆ

หวังลี่ฟา: แต่เราต้องพยายามยืดยารักษาประเทศชาติที่เหมือนม้าตายแล้วให้เหมือนว่ามันยังไม่ดับคั้งนะครับ

(เลาเสอ, 2558, หน้า 68)

ในที่นี้ คำว่า 那 (nà) เป็นคำสัมผัสสารทำหน้าที่เชื่อมโยงเรื่องราวที่ชูจิวเฟิงรำพันถึงเหตุการณ์บ้านเมืองที่ตกอยู่ในสถานการณ์คับขัน การแปลขยายความคำเชื่อมโยง 那 (nà) ด้วยประโยคว่า “แต่เราต้องพยายามยืดยารักษาประเทศชาติ” เพื่อให้สอดคล้องกับคำโวหารเชิงอุปมา คำว่า 死马当活马治 ซึ่งมีความหมายแฝงว่าการยื้อจนสุดความสามารถทั้งที่ไร้ความหวัง โดยการแปลตรงตัวเป็นประโยค “เหมือนม้าตายแล้วให้เหมือนว่ามันยังไม่ดับคั้ง” (Wang, Luan, Chang & Bao, 1992, p. 1812) จึงเป็นการเชื่อมโยงความหมายระหว่างบรรทัดกับความเปรียบในภาษาต้นฉบับที่ไม่คุ้นชิน

7.2 การเทียบเคียง

Lao She (1984, p. 51) กล่าวว่า “สำเนียงส่อภาษาของตัวละคร โดยใช้สำเนียงเสียงพูดของตัวละครเพียงสองสามคำสะท้อนลักษณะเฉพาะและชีวิตของตัวละคร” เป็นหลักการสร้างตัวละครที่ปรากฏเด่นชัดในบทละครเรื่องนี้ เช่น

คำพูดของผู้อำนวยความสะดวก ได้เลียนเสียงพูดคนต่างชาติ โดยออกเสียง คำว่า 好 “hǎo” เป็น “hǎo” โดยส่งให้บุคลิกเจ้าของการของผู้อำนวยความสะดวกโดดเด่นตามสไตล์ของผู้บังคับบัญชาพรรคก๊กมินตั๋งอย่างเด่นชัด (Deng, 1982, p. 569) เทคนิคการสร้างตัวละครดังกล่าวเป็นการใช้การเปลี่ยนแปลงเสียงในภาษาหรือการแปรเสียง ดังที่ Hodson (2014, p. 16) ได้กล่าวว่า การแปรเสียงเป็นการสะกดคำที่มีเสียงไม่ถูกต้องตามภาษามาตรฐาน ลักษณะดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกตลก ขบขัน ดูถูก หรือเอ็นดูต่อตัวละครในนวนิยาย ในบทแปลได้ใช้การแปรเสียงในคำพูดของตัวละคร โดยเน้นน้ำเสียงบอกอารมณ์พึงพอใจ ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 沈处长：好（蒿）。

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 188)

ฉบับแปล ผู้อำนวยความสะดวก: ดี

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 113)

8. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายและอรรถตามรูปแบบการใช้ภาษาปลายทาง

คำสำนวนและรูปแบบการใช้ภาษาในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน ในบทแปลได้ใช้การแปลที่สื่อความหมายและอรรถตามรูปแบบภาษาปลายทาง ดังนี้

8.1 การแทนที่ด้วยสำนวนภาษาปลายทาง

กรณีที่คำสำนวนมีความหมายแฝงที่ใกล้เคียงกับสำนวนในภาษาปลายทาง การแปลโดยใช้สำนวนภาษาปลายทางแทนที่จึงสามารถเชื่อมโยงความหมายแฝงของภาษาต้นฉบับกับภาษาปลายทาง ทำให้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้โดยตรงและได้อรรถสทงภาษาเท่าเทียมกันด้วย ตัวอย่าง

คำว่า 脸上有光 (liǎnshàng yǒuguāng) แปลว่า มีหน้ามีตา เป็นการแปลแทนที่ด้วยสำนวนไทย คำว่า มีหน้ามีตา ซึ่งมีความหมายแฝงตรงกัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发：坐一坐！有您在我这儿坐坐，我脸上有光。

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 135)

ฉบับแปล หวังลี่ฟา: นั่งสักหน่อยเถอะครับ มีแขกอย่างคุณทำให้ผม
มีหน้ามีตา

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 29)

คำว่า 乱出注意 (luànchū zhùyì) แปลว่า ออกความคิดเห็นสุมสุมหัว
เป็นการแปลแทนที่ด้วยสำนวนไทยที่มีความหมายแฝงตรงกัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 谁穷得乱出主意呀?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 164)

ฉบับแปล หวังลี่ฟา: ใครกันที่ยากจนเที่ยวออกความคิดเห็นสุมสุมหัว

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 77)

คำว่า “孙子” (sūnzi) แปลว่า ขอให้ออกลูกเป็นลิง

คำว่า “孙子” (sūnzi) เป็นคำนามหมายถึง หลาน แต่ในที่นี้ ใช้เป็น
คำพหูพจน์ในภาษาจีนถิ่นปักกิ่ง (Meiri Toutiao, 2019) หมายถึง ขี้ฉลาด คนที่ไม่มี
ความคิด ทำทางซิมเซา หรือหมายถึง คนปลายแถว ในการแปลได้ใช้การแทนที่ด้วย
คำสุภาพชาวไทย คำว่า “ขอให้ออกลูกเป็นลิง” หมายถึง ทำทางล้อเลียนหลอกหลอน
ซุกซนเหมือนเด็ก ไม่สุภาพหลุกหลิก (ปรีชา สุขเกษม, 2544) ซึ่งเป็นโวหารอติพจน์
เชิงตำหนิติเตียนทำทางที่ไม่จริงจังเหมือนเด็กซุกซนชอบพูดโกหก ด้านน้ำเสียงและ
อรรถรสอาจมีความแตกต่างกันและผ่อนคลายโดยใช้อารมณ์ขัน (humour) ลักษณะ
ขมขู่ตืดขบขัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 刘麻子: 说假话是孙子!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 157)

ฉบับแปล หลิวหม่าจื่อ: ถ้าใครพูดโกหก ขอให้ออกลูกเป็นลิง

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 65)

8.2 การแทนที่ด้วยคำสำเร็จรูปในภาษาปลายทาง

คำสำเร็จรูป (formulaic speech) เป็นคำหรือข้อความที่เป็นสูตรสำเร็จ
ใช้พูดในโอกาสต่าง ๆ คำพูดดังกล่าวเป็นเอกลักษณ์ในสังคมหนึ่ง ๆ (ทิพา เทพอัครพงศ์,

2549, หน้า 41) ส่วนใหญ่เป็นคำอวยพร ขอร้อง และคำมารยาท ในบทแปลได้ใช้การแปลแทนที่ด้วยคำสำเร็จรูปภาษาไทยที่สื่อความหมายและอรรถรสที่ใกล้เคียงกันดังนี้

คำว่า 您慢走 (nín màn zǒu) เป็นคำสำเร็จรูปภาษาจีน ใช้กล่าวส่งแขกให้เดินทางปลอดภัย (Handian, 2004) ในที่นี้ ใช้แปลแทนที่ด้วยคำสำเร็จรูปภาษาไทย คำว่า ถนนมั่ว ถนนม หมายถึง ประคับประคองไว้ให้ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 523) คำว่า ถนนมั่ว จึงเป็นคำพูดที่ให้ความรู้สึกอบอุ่นและมีอรรถสทางภาษาเทียบเท่ากัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 您慢走! (看巡警走去.....)

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 162)

ฉบับแปล หวังลีฟา: ถนนมั่วด้วยนะครับ (เมื่อเห็นตำรวจออกไปแล้ว...) (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 49)

คำว่า 赏脸 (shǎng liǎn) เป็นคำสำเร็จรูปภาษาจีนมักพูดเพื่อขอให้อีกฝ่ายยอมรับข้อเสนอ ของขวัญและการให้เกียรติ (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 1193) ในที่นี้ เป็นคำพูดของไอ้อ้วนหวงที่รู้สึกซาบซึ้งใจในทีฆาตให้เกียรติเชิญไปร่วมงานมงคลสมรส ในบทแปลได้ใช้คำสำเร็จรูปคำราชาศัพท์ภาษาไทย คำว่า เป็นพระเดชพระคุณ หมายถึง ขอบใจ (สำนักงานประธานวุฒิสภา, 2559, หน้า 79) เป็นคำที่ผู้น้อยใช้กับพระราชาวงศ์ด้วยความรู้สึกซาบซึ้งใจและรู้สึกเป็นเกียรติซึ่งสามารถบ่งบอกสถานะของคู่สนทนาได้ด้วย ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 庞太监: 等吃喜酒吧。

黄胖子: 您赏脸! 您赏脸!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 140)

ฉบับแปล ขันทีฆาต: รอมากินเลี้ยงงานแต่งงานฉันทันที

ไอ้อ้วนหวง: เป็นพระเดชพระคุณขอรับ เป็นพระเดชพระคุณ

ขอรับ

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 37)

8.3 การใช้คำอธิบาย

กรณีที่ไม่สามารถหาคำแปลเทียบเคียงได้ การแปลโดยอธิบายความหมายสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ หากแต่ภาษาอาจไม่กระชับ ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 小刘麻子: 有我在儿监视着三教九流, 各色人等, 一定能够得到大量的情报, 捉 拿共产党!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 188)

ฉบับแปล เสี่ยวหลิวหม่าจื่อ: ผมจะคอยเฝ้าระวังดู มีผู้คนเข้ามาจากทุกหนทุกแห่งทุกชั้น เราจะได้ข้อมูลข่าวกรองจำนวนมากที่เราต้องการสำหรับปราบจับกุมพวกคอมมิวนิสต์ (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 113)

8.4 การแปลความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้ง (Implicit to Explicit)

คำสำนวนบางคำมีความหมายแฝง (implicit) ที่เข้าใจยาก ในที่นี้ใช้การแปลความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้ง (explicit) โดยอนุมานความหมายจากบริบทเนื้อเรื่องและแปลเป็นภาษาปลายทางที่เข้าใจง่าย ตัวอย่าง

คำว่า 借光 (jièguāng) แปลว่า ฟังบุญผู้อื่น (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 704) เป็นความหมายนามธรรม ตามเนื้อเรื่องหวังลี่ฟาผลักใส่ไล่ส่งหลิวหม่าจื่อ ที่มาขอใช้พื้นที่ร้านน้ำชา เพื่อนัดหมายลูกค้าที่ต้องการหาคู่ครอง ในที่นี้ได้แปลคำว่า 借光 (jièguāng) เป็นความหมายโจ่งแจ้งชัดเจนด้วยคำว่า “ขอให้ผมทำงานอีกครั้ง” ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 刘麻子: 王掌柜, 这儿现在没有人, 我借个光, 下不为例!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 156)

ฉบับแปล หลิวหม่าจื่อ: เจ้าแก่วัง เวลานี้ก็ไม่มีใครอยู่ที่นี้ ขอให้ผมทำงานอีกครั้ง แล้วจะไม่มาอีกเลย

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 64)

คำว่า 传 (chuán) หมายถึง สั่งการ ออกคำสั่ง (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 160) ตามเนื้อเรื่องผู้อำนวยความสะดวกเส้นเห็นด้วยกับลูกน้องที่เสนอให้ตาเผ่าหวังลีพามาช่วยยืนต้อนรับแขก จึงสั่งการออกไป ในที่นี้ แปลว่า “ไปตามเขามาซิ” เป็นการตีความจากบริบทโดยแปลเป็นความหมายที่โจ่งแจ้งตามการใช้ภาษาปลายทางตัวอย่าง

ต้นฉบับ 沈处长: 好 (蒿)! 传!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 188)

ฉบับแปล ผู้อำนวยความสะดวก: ดี ไปตามเขามาซิ

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 114)

บทสรุป

คำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทประพันธ์เป็นคำที่สะท้อนอัตลักษณ์ของคนในสังคมหนึ่ง ๆ อันเกี่ยวข้องกับขนบชาติและรูปแบบการใช้ภาษา ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญและเป็นอุปสรรคสำหรับผู้แปล เนื่องจากเป็นคำที่ไม่คุ้นชินและไม่มีประสบการณ์มาก่อน ผู้แปลจึงต้องมีความรู้ในภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทาง อีกทั้งต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่แฝงในภาษาและกำหนดมุมมองในการแปล การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (《茶馆》) ได้สะท้อนกลยุทธการใช้กลวิธีการแปลผ่านกระบวนการถ่ายทอดความหมายและมุมมองการแปลที่มุ่งรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับโดยการทับศัพท์และการใช้กลวิธีการแปลในการถ่ายทอดความหมายและอรรถรสทางภาษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและกลวิธีการแปลของ Larson (1998) คือ การแปลที่ยึดภาษาต้นฉบับและการแปลที่ยึดภาษาปลายทางตามเป้าประสงค์ของการถ่ายทอดเป็นภาษาแปล โดยผู้แปลเป็นผู้กำหนดแนวการแปลรวมถึงการใช้เทคนิคการแปลคำที่ไม่รู้จักหรือคำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในภาษาปลายทาง ด้วยวิธีการแปลแบบดัดแปลงในการแก้ปัญหาการถ่ายทอดความหมายของสิ่งที่มีอยู่เฉพาะในวัฒนธรรมจีนเป็นภาษาไทยได้อย่างแนบเนียน อาทิ การทับศัพท์ชื่อตัวละครและคำเรียกขาน อีกทั้งการใช้กลวิธีการแปลยังได้สอดคล้องกับกลวิธีการแปลของสุพรรณิ ปันมณี (2549) และ Barnwell (1980) ที่เน้นการแปลตามเป้าประสงค์ คือ การทับศัพท์และการแปลแทนที่คำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในภาษาปลายทางมักใช้กลวิธี

การแปลแบบผสมผสาน (inconsistent mixture) โดยใช้แทนที่ด้วยสิ่งที่ปรากฏในภาษาปลายทาง รวมถึงการแปลความหมายกว้างเป็นความหมายแคบหรือเจาะจงเกี่ยวกับคำบอกชื่ออาหารและวัตถุดิบของ ซึ่งเป็นแนวการแปลที่คล้ายคลึงกันกับแนวปฏิบัติสำหรับนักแปล 3 แนวทาง ของศศิ จันทรประพันธ์ (2545, หน้า 31) คือการทับศัพท์ การใช้คำอธิบาย หรือการเทียบเคียงกับสิ่งที่คล้ายกันของภาษาเป้าหมาย ส่วนคำวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในรูปแบบของการใช้ภาษาต้นฉบับและมีความแตกต่างจากภาษาไทย มักจะใช้วิธีการแปลโดยการเทียบเคียงความหมายหรือการแทนที่ด้วยรูปแบบการใช้ภาษาและคำสำนวน (idiomatic) ภาษาไทย ตลอดจนการแปลความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้ง เป็นต้น

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

รายการอ้างอิง

- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2559). องค์ความรู้ เรื่อง หลักการเขียนคำกล่าวถวายพระพรชัยมงคลและคำกราบบังคมทูลในโอกาสต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภา หรือประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติและรองประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติของสำนักงานประธานวุฒิสภา. <https://www.senate.go.th/assets/portals/49/files/handbook/km60/km7-60.pdf>
- ทิพา เทพอักษรพงศ์. (2549). การแปลเบื้องต้น. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2553). พจนานุกรมจีน-ไทย. รวมสาส์น (1977).
- ปรีชา สุขเกษม. (2544). สัตว์ในตำนานไทย สิ่งซึ่งวัฒนธรรมความคิดของคนไทย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ. ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- เมสินีย์ ช่อมผล. (2561, 19 กันยายน). แม่คำเฒ่าของเล่นเด็กกระดาด. <http://www.Muangboranjournal.com/post/pong-pang>
- วรรณมา แสงอร่ามเรือง. (2542). ทฤษฎีและหลักการแปล. โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิ จันทร์ประพันธ์. (2545). ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษในบริบทของการแปล: ตัวอย่างจากการสอนแปลไทย-อังกฤษ. วารสารภาษาและภาษาศาสตร์, 20(2), 22-34.
- สุพรรณิ ปิ่นมณี. (2549). การแปลขั้นสูง. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหลาเสื่อ. (2558). ร้านน้ำชา บทธะครพุด 3 องค์. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (ผู้แปล). นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- อัญชลี สิงห์น้อย. (2553). กลวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วน. วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(3), 65-79.

- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). *ภาษาในสังคมไทย*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aixinjueluo, Y. (2005). *老北京与满族 [Old Beijing and Manchu]*. Xueyuan Press.
- Baker, M. (1992). *In other words*. Routledge.
- Barnwell, K. (1980). *Introduction to semantics and translation*. Summer Institute of Linguistics.
- Cihai Editorial Committee. (1979). *辞海 [Cihai]*. Shanghai Lexicographical Publishing House.
- Deng, Sh. (1982). *老舍近十年的话剧创作 [Lao She's nearly ten years of artistic drama creation]*. In *老舍的话剧艺术 [Lao She's drama art]* (pp. 537-578). Culture & Art Publishing House.
- Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU. (1988). *茶馆选自中国当代文学作品 [Teahouse selected works of contemporary Chinese literature]*. Central Radio & TV University press.
- Economic and Commercial Office of the Chinese Consulate General in Mandalay. (2005, October 18). *缅甸的“乌龟石”- 玛瑙原石 [Burma's "Turtle Stone" agate rough]*. <https://www.mfa.gov.cn/ce/cgmandalay/chn/mbly/MDXB/t217301.htm>
- Handian. (2004). *夹袍 [Jiapao]*. <https://www.zdic.net/hans/%E5%A4%BE%E8%A2%8D>
- Hodson, J. (2014). *Dialect in film and literature*. Palgrave Macmillan.
- Hu, M. (2004). *汉语礼仪用语及其文化内涵 [Chinese etiquette and cultural connotation]*. Shanghai Lexicographical Publishing House.
- Huaren Baike Editorial Board. (1998). *烂肉面 [Meat noodles]*. <https://www.itsfun.com.tw/%E7%88%9B%E8%82%89%E9%9D%A2/wiki-1736811-6731211>
- Institute of Linguistics, CASS. (2007). *现代汉语词典 [The contemporary Chinese dictionary]*. The Commercial Press.
- Lao She. (1984). *出口成章 [An outstanding eloquence]*. People's Literature Publishing House.

- Larson, M. (1998). *Meaning-based translation: A guide to cross-language equivalence*. University Press of America.
- Meiri Toutiao. (2019, June. 3). 北京話里的‘孫子’有幾個意思? [What is the meaning of “grandson” in Beijing dialect?]. <https://kknews.cc/zhsg/culture/r5korro.html>
- Meiri Toutiao. (2019, November 18). 文财神范蠡, 从政经商比胡雪岩高明! 陶朱之富 [Fan Li god of wealth: Tao Zhu]. <https://kknews.cc/history/3qa99j3.html>
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
- Nida, E. A. (1964). Linguistics and ethnology in translation problems. In D. Hymes (Ed.), *Language in culture and society: A reader in linguistics and anthropology*. Harper & Row.
- Qianpian Guoxue. (2021). 陶朱 [Tao Zhu]. <https://cidian.qianp.com/ci/>
- The Commercial Editorial Board. (1988). *辞源(修订本) [Ciyuan] (Revised edition)*. The commercial Press.
- Wang, T., Luan, Z., Chang, X., & Bao, K. (1992). *中国成语大辞典 [Dictionary of Chinese Idioms]*. Shanghai Lexicographical Publishing House.
- Wu, P. (2012). *对外汉语教学中的文化词语 [Cultural words in teaching Chinese as a foreign language]*. Beijing World Publishing Corporation.
- Ye, D., Wu, B., Wang, W., Li, Y., Qin, J., & Chen, Q. (1992). *中国风俗词典 [Dictionary of Chinese customs]*. Shanghai Lexicographical Publishing House.
- Yi, L. (2020). 王佐良: 一个真正意义的文化人 [Wang Zuolian: A cultural person]. <http://www.cctss.org/article/headlines/6028>